

15.9 TURVALLISUUSKOORDINAATTORIN KESKEISET TEHTÄVÄT JA VASTUU

Reijo S Lehtinen

Talonrakennusteollisuus ry
PL 381 (Unioninkatu 14), 00131 Helsinki
reijo.lehtinen@rakennusteollisuus.fi
puh (09) 129 9265, 0500 415 577
faksi (09) 1299 420

Rakennuttajan velvoitteita täsmennettiin rakennustyöasetuksella

Kesäkuun alussa 2009 tuli voimaan valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta (VNa 205/2009). Asetuksella kumottiin valtioneuvoston päätös rakennustyön turvallisuudesta sekä valtioneuvoston asetus elementtirakentamisen työturvallisuudesta että sosiaali- ja terveysministeriön päätös työtelineiden ja putoamisen estävien suojarakenteiden käytöstä rakennustyössä. Keskeisenä muutoksena asetuksessa rakennuttajaa koskien on aiempiin säädöksiin nähden, että rakennuttajaa koskevat velvoitteet on pantu täytäntöön aiempaa sanatarkemmin rakennustyön työturvallisuutta koskevan direktiivin tekstin mukaisesti. Päätoteuttajaa koskevat velvoitteet ja vastuut ovat asetuksen tekstissä entisellään perehdyttämistä ja muutamia työmaan turvallisuussuunnitelmia koskevia yksittäisiä lisäyksiä ja täsmennyksiä lukuun ottamatta.

Asetuksella selkeytetään jo olemassa olevaa vastuuta rakennuttajan työturvallisuusasioiden koordinoinnista. Asetuksella ei kiristetä rakennuttajan vastuuta, vaan kyseessä on työturvallisuustehtävien hoidon henkilöityminen turvallisuuskoordinaattorille, jolle on luotava myös tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa työturvallisuusasioiden hoitoon. Jo aiempien säädösten pohjalta vastaavat velvollisuudet ja vastuu ovat olleet rakennuttajalla.

Asetuksen sisältö on kirjoitustavan ja ilmaisan huomioon ottaen hyvinkin teknisluonteista. Asetustasoisen sääntelyn tavoitteena on osoittaa:

- mitä käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja on eri osapuolilla,
- miten tällöin otetaan huomioon erilaisia toimintatapoja,
- mitä raja-arvoja tulee noudattaa ja
- miten työ voidaan tehdä turvallisesti.

Säädös perustuu rakennustyödirektiiviin ja työturvallisuuslakiin

Tilapäiset ja liikkuvat rakennustyömaat direktiivin (92/57/ETY) tarkoituksena on edistää parempia työoloja rakentamisen toimialalla. Se edellyttää, että työturvallisuutta ja työterveyttä koskevat näkökohdat otetaan huomioon suunnittelussa (design) ja toteutuksessa (organize). Direktiivillä veloitetaan myös rakentamisen vastuuketjun kaikki toimijat estämään riskejä. Turvallisuuskoordinaattori käsite ja tämän tehtävät perustuvat direktiiviin 2 ja 3 artiklaan.

Työturvallisuuslain (738/2002) säädöksistä keskeisimpiä rakennuttajan kannalta ovat 7–10 §, 49–52 §. Yhteistä työpaikkaa koskeva lain 51 §:n säännös vastaa vanhan työturvallisuuslain 43 a §:ää. Säännöksen velvoitteet eivät kohdistu yksinomaan yhteisen työpaikan tai yhteisen rakennustyömaan päätyönantajaan, vaan ne koskevat eri toimijoita riippumatta siitä, ovatko he työnantaja-asemassa.

Työturvallisuuslain 7 §:ssä Muu lain soveltaminen säädetään, että lakia sovelletaan yhteisellä rakennustyömaalla pääurakoitsijaan, rakennuttajaan tai muuhun henkilöön, joka johtaa tai valvoo rakennushanketta (turvallisuuskoordinaattoriin/valvojaan), siten kuin 52 §:n 'Velvollisuudet yhteisellä rakennustyömaalla' velvoittavat osapuolia huolehtimaan. Tämä tarkoittaa käytännössä, että on huolehdittava toimintojen yhteensovittamisesta ja yleisistä turvallisuusjärjestelyistä sekä siitä, ettei työstä aiheudu vaaraa työmaalla työskenteleville eikä muillekaan työn vaikutuspiirissä oleville henkilöille. Säännöksen keskeinen merkitys on lisäksi antaa oikeusperuste alemmanasteiselle sääntelylle, jossa pykälässä mainittujen tahojen velvoitteita on yksilöity.

Työturvallisuuslain yksittäisten säädösten soveltaminen tapahtuu eri asetusten kautta. Tästä seuraa, että esimerkiksi suojainten käyttöä tulee tarkastella yhdessä työturvallisuuslain, henkilösuojainten valinta ja käyttöpäätöksen (VNp 1407/1993) ja rakennustyön turvallisuutta koskevan asetuksen säädösten pohjalta. Näitä lakia tarkentavia ja toisiaan täydentäviä sovellettavia työturvallisuusasetuksia on noin kuusikymmentä!

Turvallisuuksuuskordinaattorin pääpiirteinen toimenkuva

Turvallisuuksuuskordinaattori on rakennuttajan vastuullinen edustaja rakennushankkeessa ja hänen tehtävänä on huolehtia, että rakennuttajalle yksittäisessä rakennushankkeessa säädetyt työturvallisuusvelvoitteet tulevat hoidetuksi.

Rakennushankkeeseen nimetyn turvallisuuksuuskordinaattorin tulee

- varmistaa hankkeen eri osapuolten välinen yhteistyö työturvallisuutta koskevissa asioissa
- huolehtia, että hankkeeseen on laadittu turvallisuuksuusiakirja, turvallisuuksusäännöt ja menettelyohjeet kirjallisina sekä että niiden täytäntöönpanoa seurataan ja asiakirjat pidetään ajan tasalla
- huolehtia, että rakennushankkeen suunnittelijoille on rakennuttajan toimesta laadittu kirjallinen toimeksianto työturvallisuuden huomioon ottamisesta suunnittelussa;
- tehdä yhteistyötä päätoteuttajan kanssa työturvallisuutta koskevassa toteutuksen suunnittelussa ja varmistaa, että päätoteuttaja on huolehtinut työturvallisuuteen liittyvistä velvoitteista;
- luoda menettelyt ja varmistaa, että työmaalla käytetään henkilötunnisteita ja
- huolehtia, että rakennuskohteen ylläpitoon, huoltoon, kunnossapitoon ja korjaamiseen liittyvien töiden työturvallisuusohjeet on laadittu.

Turvallisuuksuuskordinaattori on rakennuskohteen valmistelu- ja suunnitteluvaiheessa suunnittelun ohjaaja rakennuttajan työturvallisuustavoitteiden osalta.

Turvallisuuksuuskordinaattori osallistuu henkilökohtaisesti aloituskokouksiin, suunnittelu- ja työmaakokouksiin. Hänen tehtävänsä on osaltaan huolehtia, että niissä edellytetyt työturvallisuutta koskevat velvoitteet tulevat suoritetuksi.

Turvallisuuksuuskordinaattorin nimeäminen

Rakennuttaja voi delegoida tehtävänsä ja ainakin osittain toimivaltaansa omassa rakennuttajaorganisaatiossaan turvallisuuksuuskordinaattorille. Tämä henkilö vastaa rakennushankkeen valmistelu-, suunnittelu ja toteutusvaiheessa turvallisuuksuuteen ja terveyteen liittyvien rakennuttajalle säädettyjen toimenpiteiden toteuttamisesta.

Turvallisuuksuuskordinaattorin nimeämistarvetta harkittaessa tarkastellaan muun muassa seuraavia seikkoja:

- Muodostuuko rakennus-, korjaus- tai huoltotyöstä yhteinen työpaikka tai yhteinen rakennustyömaa.
- Edellyttääkö jokin viranomais määräys työn toteutuksessa määrättyä toimintatapaa tai -muotoa, esimerkiksi asbestityösäädökset.
- Onko työ luonteeltaan työnantajavastuulla hoidettavissa kuten hätätyö tai vähäinen työ.
- Edellyttääkö työ laajuutensa ja vaativuutensa perusteella koordinoitua ja koordinaattoria.

Yleisesti hyväksyttävänä rajauksena ja käytäntönä voi todeta, että turvallisuuksuuskordinaattoria ei nimetä eikä turvallisuuksuusiakirjaa, turvallisuuksusääntöjä ja menettelyohjeita laadita vähäisissä rakennus-, korjaus- ja kunnossapitotöissä, joissa

- työn sisältö ja laajuus ovat selkeitä,
- töissä käytetään luotettavia urakoitsijoita ja toimittajia,
- työtilaus on enemmänkin luettelo tehtävistä töistä kuin varsinainen asiakirjoin suunniteltu kohde,
- työt voivat olla myös normaalin vuosihuollon ulkopuolella olevia töitä tai ns. hätätöitä ja
- työnsuorittaja vastaa työnantajavelvoitteensa puitteissa työturvallisuudesta.

Turvallisuuksuuskordinaattoria ei myöskään yleensä tarvitse nimetä rakennus-, korjaus- ja kunnossapitotöissä, joista laaditaan erillinen suunnitelma, mutta ei edellytetä rakennus- tai toimenpidelupaa, ja kun

- hanke ei sisällä erityisiä turvallisuuksuriskejä ja
- työnsuorittaja vastaa työnantajavelvoitteensa puitteissa työturvallisuudesta.

Korjausrakentamisen käytäntönä on, että turvallisuuksuuskordinaattori tulee kuitenkin aina nimetä ja turvallisuuksuusiakirja, turvallisuuksusäännöt sekä menettelyohjeet laatia korjaus- ja kunnossapitotöissä, joista vaaditaan erillinen suunnitelma ja hanke sisältää erityisiä riskejä (esim. asbestityöt ja PCB-, kreosootti-, liijityöt, pilaantuneisiin maihin liittyvät työt jne.) sekä rakennus-, korjaus- ja kunnossapitotöistä, joista laaditaan erillinen suunnitelma ja hankkeelle haetaan rakennus- tai toimenpidelupa. Valtioneuvoston päätös asbestityöstä (1380/94) edellyttää, että rakennuttajan on ennen rakennusten tai rakenteiden purkamista varmistuttava siitä, ettei purettavissa rakenteissa ole asbestia tai huolehdittava siitä, että purkutyö tehdään asbestipurkutyönä (20 §). Lisäksi asbestipurkutyötä varten rakennuttajan on:

- paikallistettava purettavassa kohteessa oleva asbesti,
- selvitettävä asbestin ja sitä sisältävien materiaalien laatu ja määrä sekä
- selvitettävä rakenteissa olevan asbestin ja sitä sisältävien materiaalien pölyävyys käsiteltäessä tai purettaessa. Tällöin rakennuttajan on huolehdittava siitä, että asbestikartoituksen tulokset kirjataan turvallisuusasiakirjaan (18 §)

Käytännössä rakennustyöasetuksen 5 § tarkoittaa, että turvallisuuskordinaattoriksi ei yleensä voi nimetä työtä suorittavan osapuolen eli urakoitsijan henkilöä, jolla on jo työnantajan ja työmaajohdon asemasta johtuvat työ- ja turvallisuusvelvoitteet ja -vastuut.

Kuitenkin toteutusmuodoissa, joissa suunnittelu ja rakentaminen ovat samalla osapuolella, kuten perustajaurakoinnissa, KVR-, S&T- ja Design Build -urakoissa, turvallisuuskordinaattoriksi nimitetään

- rakennuttajälähtöisissä hankkeissa tämän organisaatiosta, omasta tai erikseen hankkeeseen hankitusta, tarvittavan pätevyyden omaava henkilö, ja
- urakoitsijälähtöisissä hankkeissa henkilö, jolla aidoimmin on rakennuttajatehtävä, kuten projektipäällikkö tai suunnittelupäällikkö. Hankkeen jatkovaiheessa hän voi olla toteuttavassa työmaaorganisaatiossa, mutta tehtävä tulee olla edelleen siten määritelty, että hänellä on kyky ja edellytykset vaikuttaa suunnittelusopimukseen ja suunnittelun sisältöön mahdollisen muutossuunnittelun tai tarvittavien lisätoimeksiantojen osalla.

Säädös ei estä henkilön vaihtamista projektin eri vaiheissa. Tärkeintä on työturvallisuustehtäviin liittyvän osaamisen oikea-aikainen ja -sisältöinen liittäminen projektin ohjaukseen. Lisäksi on aina huolehdittava siitä, että henkilövaihdosten yhteydessä varmistetaan aukoton tiedonsiirto ja tiedon aito periytyminen.

Nimeäminen on aina syytä tehdä kirjallisena joko urakkaohjelmassa tai erillisellä nimeämisasiakirjalla, mikä toimitetaan tiedoksi kaikille työmaan osapuolille.

Nimeämisen vaikutus muitten osapuolten vastuuseen

Turvallisuuskordinaattorin nimeäminen ei muuta muiden toimijoiden vastuuta.

Rakennushankkeessa kaikkien osapuolten, rakennuttajan, suunnittelijan, päättäjän, työnantajan ja itsenäisen työnsuorittajan, tulee huolehtia omista velvoitteistaan ja tarvittaessa vieläpä toimia yhteistyössä velvoitteiden toimeenpanossa.

Rakentamisessa kullakin toimijalla, päättäjällä, työnantajalla, rakennuttajalla ja suunnittelijalla on työturvallisuuslaissa ja rakennustyötä koskevassa asetuksessa säädettyjen velvollisuuksien vastapainona rikosoikeudellinen vastuu, mikäli he laiminlyövät tehtäviään. Laiminlyönnistä voidaan nämä tahot tai heidän edustajansa tuomita rikoslain 47 luvun mukaisesti rangaistukseen työturvallisuusrikoksesta tai työturvallisuuslain mukaan sakkoihin työturvallisuusrikkomuksesta.

Tuottamuvastuulla tarkoitetaan laajassa merkityksessä sekä tahallista teolla että moitittavalla huolimattomuudella aiheutettuja vahinkoja. Suppeassa merkityksessä tuottamussanaa käytetään kuitenkin vain erottamaan huolimattomuutta tahallisesta teosta. Tuottamuksella ymmärretään siis huolimattomuutta tai huolellisuuden laiminlyöntiä. Henkilön katsotaan toimineen huolellisesti, mikäli hän toimii huolellisen miehen tavoin eli kuten hänen asemassaan olevan henkilön voidaan edellyttää toimivan ao. tehtävää suorittaessaan.

Turvallisuuskordinaattorin valtuudet puuttua toisen vastuulla oleviin suunnitelmiin

Turvallisuuskordinaattori on rakennuttajan edustaja. Rakennuttajan on tekemissään konsultti- ja urakkasopimuksissa huolehdittava, että rakennuttajalla ja häntä edustavalla turvallisuuskordinaattorilla on riittävät mahdollisuudet puuttua toimittajiensa (suunnittelijat, urakoitsijat) tekemisiin.

Turvallisuuskordinaattori seuraa ja valvoo suunnitteluprosessia ja työturvallisuustehtävien toteutumista.

Turvallisuuskordinaattorin on seurattava, että työturvallisuus ja riskien ennalta ehkäisy on otettu huomioon suunnittelussa ja että niiden pohjalta työturvallisuustehtävät ja -menetelmät on organisoitu. Turvallisuuskordinaattori varmistaa, että suunnittelukokouksissa työturvallisuusasiat käsitellään ja suunnitelmat sovitetaan yhteen.

Turvallisuuskordinaattori varmistaa, että mahdolliset erillispalaverit työturvallisuudesta pidetään suunnitteluryhmän kesken.

Turvallisuukskoordinaattorin pätevyys

Turvallisuukskoordinaattorille ei ole rakennustyön turvallisuutta koskevassa asetuksessa asetettu muodollista pätevyysvaatimusta. Tämä johtuu muun muassa siitä, että rakennustyön työnantajaksi voi ryhtyä kuka tahansa henkilö tai vastaavasti mikä tahansa yritys, jolla on tarve tietylle rakennukselle tai rakenteelle, jonka tekemiseen sovelletaan rakennustyöasetusta. Työnantajan ja tässä tapauksessa rakennuttajan huolehtimisvelvollisuuden toteutumisen osalta työturvallisuuslain keskeinen tavoite on kiinnittää huomiota järjestelmälliseen ja jatkuvaan työympäristön ja työolosuhteiden arviointiin ja parantamiseen. Työturvallisuuden kannalta on tärkeää, että työnantaja on tietoinen työpaikan ja harjoittamansa toiminnan haitta- ja vaaratekijöistä. Tässä tarkoituksessa laki sisältää säännökset työympäristön, työyhteisön tilan ja työtapojen turvallisuuden jatkuvasta tarkkailusta sekä työpaikan haitta- ja vaaratekijöiden tunnistamisesta, niiden poistamisesta ja merkityksen arvioimisesta. Lisäksi laki edellyttää, että työpaikan haittojen ja vaarojen selvittäminen ja tunnistaminen olisi tehtävä tarvittaessa ulkopuolista asiantuntija-apua käyttäen, jos työnantajalla itsellään ei ole riittävää osaamista ja asiantuntemusta.

Turvallisuukskoordinaattori on rakennuttajana toimivan työnantajan huolehtimisvelvollisuutta hoitava asiantuntija. Tehtävien ja velvoitteiden hoitaminen edellyttää tällöin tiettyä rakennushankkeen ja toteutettavan rakennus- tai korjaustyön laajuudesta ja vaatavuudesta riippuvaa osaamista ja pätevyyttä.

Rakennushankkeen vaativuuden edellyttämää pätevyyttä voidaan arvioida Suomen rakentamismääräyskokoelman osan A2 Rakennuksen suunnittelijat ja suunnitelmat, määräyksien ja ohjeiden perusteella.

Käytännössä kuitenkin turvallisuuskoodinaattorin tehtävät ovat nimikkeen mukaisesti koordinoitavien tehtävien ja edellyttävät projektinjohtollista osaamista. Projektinjohtollisen osaamisen lisäksi työturvallisuuskoodinaattorin osaamisvaatimuksiin kuuluu työturvallisuusmääräysten laaja-alainen tuntemus sekä hanketyyppiin liittyvien erityisohjeiden ja toimintatapojen tunteminen ja osaaminen. Tällaisia ohjeita voivat olla muun muassa Ratun tuotannon suunnitteluun liittyvät ohjeet tai tietyn tilaajan tai rakennuttajaorganisaation työturvallisuutta koskevat ohjeet.

Rakennuttajan ja turvallisuuskoodinaattorin tehtävät rakentamisen eri vaiheissa

Hankkeen ja suunnittelun valmistelu

Rakennuttajan on nimettävä pätevä rakennuttajan turvallisuuskoodinaattori ja varmistettava, että turvallisuuskoodinaattori huolehtii hänelle kuuluvista tehtävistä.

Suunnitteluvaiheessa rakennuttajan on omassa toiminnassaan (erityisesti päätöksen teot) huomioitava työturvallisuusasiat:

- budjettisuunnittelussa (esim. riittävät varaukset tutkimuksiin, selvityksiin, töiden tekemiseen turvallisesti, valvontaan yms.)
- aikataulusuunnittelussa (esim. riittävät varaukset tutkimuksiin, selvityksiin, töiden vaiheistukseen yms.)
- projektisuunnittelussa huomioidaan työturvallisuusasiat (muistettava korjausrakentamisen erityispiirteet)

Sen lisäksi rakennuttajan (turvallisuuskoodinaattorin) on huolehdittava ja valvottava, että hankkeeseen palkatut suunnittelijat ottavat huomioon suunnittelutyössä rakennustyön toteuttamisen siten, että rakennustyö voidaan tehdä turvallisesti ja aiheuttamatta haittaa työntekijöiden terveydelle ja turvallisuudelle.

Vaativissa hankkeissa on noudatettava rakenteellisen turvallisuuden erityismenettelyä (rakmK A1), jos rakennuksen suunnittelussa, rakentamisessa tai käyttöönotossa virheestä voi seurata suuronnettomuuden vaara. Vaativiksi rakennushankkeiksi luetaan Suomen rakentamismääräyskokoelman osan A2 mukaan luokkaan AA (erityisvaatimus) kuuluvat hankkeet, tai joissa rakennustyö kuuluu rakentamismääräyskokoelman kantavia rakenteita koskevissa osissa todettuun vaativuusluokkaan AA tai rakenneluokkaan 1 (jatkossa seuraamusluokkaan C3). Vaikeat rakentamisolosuhteet, työn toteutuksessa käytettävät erityismenettelyt, erityisosaamista vaativa työkokonaisuus tai muu vaikea taikka rakennusvirheiden kannalta riskillinen työvaihe voivat edellyttää erityismenettelyä hankkeessa tai osassa sitä. Tähän luokkaan kuuluvat usein myös vaativat korjaus- ja muutostyöt, vaikka alkuperäinen rakennushanke ei tähän luokkaan olisi kuulunut. Erityisosaamista vaativia tehtäviä ovat esimerkiksi vaativat perustustyöt vaikeissa olosuhteissa tai helposti vaurioituvassa ympäristössä sekä kantavien rakenteiden vaativat asennus- ja liittorakennetyöt samoin kuin jännitettyjen betonirakenteiden valmistus rakennuspaikalla. Tällöin rakenteellisen turvallisuuden ja työturvallisuuden tarkastelut yhtyvät pääosiltaan.

Rakennuttajan on osoitettava kirjallisesti, että

- työturvallisuusasiat on organisoitu hankkeessa,
- työturvallisuusasiat on huomioitu suunnittelussa,
- rakennuttaja on tunnistanut tulevan työmaan vaarat ja
- riskien ehkäisy on huomioitu suunnittelussa.

Tällaista kirjallisia aineistoja voivat olla mm.:

- työturvallisuuden kannalta tarpeellisten tutkimusten teettäminen (vaaralliset aineet, maaperä, rakennusolosuhdeselvitykset yms.)
- suunnittelukokouspöytäkirjat
- pöytäkirjat tarvittavista erillispalavereista työturvallisuudesta suunnitteluryhmän kesken
- työtapaselvitykset, työkokeet yms.
- työsuojeluviranomaisten kanssa käydyt palaverit tai lausuntopyynnöt tms.

Rakentamisen valmistelu

Rakennuttajan on nimettävä riittävän pätevä ja asiantunteva päätoteuttaja.

Rakennuttajan on laadittava turvallisuusasiakirja ja varmistettava, että kaikissa asiakirjoissa on otettu huomioon rakennustyön turvallisuus (VNa 8 §).

Rakennuttajan on laadittava rakennustyön toteutusta varten kirjalliset turvallisuussäännöt (VNa 8 §).

Rakennuttajan on laadittava työmaata koskevat kirjalliset menettelyohjeet, jotka sisältävät töiden ajoituksen, erityisiä työmenetelmiä koskevat vaatimukset, aliurakoinnin järjestämisen menettelyt ja työhygieenisiä mittauksia työnantajien osalta koskevat menettelyt (VNa 8 §).

Rakentaminen

Päätoteuttaja on yhteisellä rakennustyömaalla pääasiallista määräysvaltaa käyttävä työnantaja (päätyönantaja) riippumatta hankkeen toteutusmuodosta. Päätoteuttajalla on huolehtimisvelvollisuus (työturvallisuusvastuu) työmaan yleisistä turvallisuusasioista, kuten eri toimijoiden töiden yhteensovittamisesta, työpaikan liikenteen ja liikkumisen järjestelyistä ja työpaikan yleissuunnittelusta.

Rakennuttaja, suunnittelijat, muut työnantajat ja itsenäiset työnsuorittajat on veloitettu kukin omalta osaltaan sekä yhteistoiminnassa muiden kanssa huolehtimaan siitä, että työmaalla työskentelevien turvallisuus ja terveys voidaan turvata.

Rakennuttajalla on myötävaikutus- ja huolehtimisvelvollisuus.

Turvallisuuskoordinaattorin on

- varmistettava, että
 - turvallisuusasiakirjan tiedot on otettu huomioon rakennushankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa
 - päätoteuttaja on laatinut tarvittavat työturvallisuussuunnitelmat
 - päätoteuttaja on hoitanut ennakoilmoitukset ja muut viranomaisasiat (esim. louhintatyöt, kaivutyöt, te-
linetarkastukset yms.)
 - päätoteuttaja hoitaa jatkuvasti työturvallisuusveloitteensa
 - turvallisuusasiakirjan tiedot välitetään suunnittelijoille ja päätoteuttajalle ja
 - em. tiedot ja niistä johtuvat turvallisuustoimenpiteet käsitellään ennen rakennustyön alkua.
- huolehdittava, että
 - kaikki osapuolet työmaalla ovat saaneet työmaan turvallisuustiedot (turvallisuusasiakirja),
 - työmaalla käytetään henkilötunnisteita ja
 - työturvallisuustiedot pidetään ajan tasalla sekä
 - huolehdittava aktiivisesta ja jatkuvasta valvonnasta ja ohjaustoimenpiteistä sekä puututtava laiminlyönteihin.

Rakennuttaja huolehtii työturvallisuusasioista ja kirjaa ne mm.:

- aloituskokouksessa ja tarvittaessa työturvallisuuskokouksessa
 - ensimmäisessä työmaakokouksessa
 - muissa työmaakokouksissa
- sekä järjestää mahdolliset erityiskatselmukset.

Kooste turvallisuuskoordinaattorin tehtävistä

Turvallisuuskoordinaattorin tehtävät ovat osa rakennuttajan tehtäviä ja ne ovat yleensä esitetty osana rakennuttajan tehtäväluetteloa.

Turvallisuuskoordinaattorin tulee

- tosiasiallisesti itse hoitaa tehtävää,
- osallistua henkilökohtaisesti rakennushankkeessa järjestettäviin suunnittelukokouksiin, aloituskokoukseen ja työmaakokouksiin sekä osaltaan huolehtia, että niissä edellytetyt työturvallisuutta koskevat veloitteet tulevat suoritetuiksi ja

- varmistaa hankkeen eri osapuolten välinen yhteistyö työturvallisuutta koskevissa asioissa.

Turvallisuuskoordinaattorin tulee huolehtia, että

- suunnittelijoilla on
 - kirjallinen toimeksianto työturvallisuuden huomioon ottamisesta suunnittelussa (työturvallisuuden suunnittelutehtävät),
 - määritelty tarvittava osallistuminen työmaakokouksiin, turvallisuusselvityksiin ja työmaan toteutussuunnitelmien tarkastamiseen,
 - käytettävissä tarvittavat ajantasaiset lähtötiedot,
- lähtötiedot saatetaan myös urakoitsijoiden tietoon,
- rakennussuunnitelmassa on otettu huomioon työturvallisuuden edellyttämät tekniset ratkaisut (siirrot, nostot, asennettavuus, turvarakenteiden kiinnitys asennusvaiheessa, rakenteiden huolto ja kunnossapito jne.)
- hankkeeseen on laadittu
 - kirjallinen turvallisuusasiakirja,
 - kirjalliset turvallisuussäännöt ja
 - kirjalliset menettelyohjeet,
- em. työturvallisuusasiakirjojen täytäntöönpanoa seurataan ja em. asiakirjat pidetään ajan tasalla,
- kaikilla rakennushankkeen urakoitsijoilla (erityisesti osurakointi) on tieto siitä, mikä osuus vaadittavista turvallisuussuunnitelmista on heidän vastuullaan,
- eri alojen urakoitsijoiden yhteistyön on järjestetty (osurakointi),
- aikataulussa on turvalliselle työnsuoritukselle varattu riittävästi aikaa,
- tarvittavat työmaan turvallisuussuunnitelmat on tehty,
- elementtirakentamisen turvallisuussuunnitelmien laatu ja laajuus on riittävä, ja ne on todettu keskenään yhteensopiviksi ja ristiriidattomiksi,
- turvallisuussuunnitelmat on todettu viranomaismääräykset täyttäväiksi,
- korjaus tai muutostyössä ilmi tulevien seikkojen vaikutus on otettu huomioon turvallisuussuunnittelussa,
- muutossuunnittelu sovitetaan yhteen toteutuksen kanssa,
- muutosten edellyttämä hyväksyntä on tarvittaessa järjestetty
- työmaalla käytetään henkilötunnisteita
- rakennuskohteen valmistuttua rakennuskohteen ylläpitoa, huoltoa, kunnossapitoa ja korjaamista koskevien työturvallisuutta ja -terveyttä koskevat käyttö- ja huolto-ohjeet on laadittu

Turvallisuuskoordinaattorin tulee tehdä päätoteuttajan kanssa yhteistyötä työturvallisuutta koskevassa suunnittelussa ja rakennustyön toteuttamisessa.

Turvallisuuskoordinaattorin vastuu ja sen vakuuttaminen

Turvallisuuskoordinaattori on eräs rakennuttajan lakisääteinen edustaja, joka voidaan tuomita rangaistukseen hänelle rakennuttajan edustajana kuuluvien velvollisuuksien laiminlyömisestä.

Työturvallisuuslain mukaan rakennuttaja taikka näiden edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö työturvallisuuslaissa tai sen nojalla annetussa säädöksessä säädetyn selvityksen tai suunnitelman tekemisen on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, työturvallisuusrikkomuksesta sakkoon.

Rangaistus työturvallisuusrikkoksesta säädetään rikoslaissa. Rikosoikeudelliseen vastuuseen saattaa liittyä vahingonkorvausvastuu, mikäli laiminlyönnillä on aiheutettu jollekulle vahingonkorvauslain mukaan korvattavaa vahinkoa.

Turvallisuuskoordinaattorilla on työturvallisuuslain mukainen vastuu työturvallisuusrikkomuksesta ja rikoslain mukainen vastuu työturvallisuusrikkoksesta on henkilökohtaista ja tätä vastuuta ei voida vakuuttaa. Vastuun konkretisoituminen edellyttää velvollisuuksien vastaista tekoa tai laiminlyöntiä, huolellisesti toimien vastuuta ei synny. Mikäli turvallisuuskoordinaattori suorittaa huolellisesti asetuksessa rakennuttajan vastuulle määritellyt turvallisuutta ja terveyttä koskevat toimenpiteet, ei hän voi joutua työturvallisuudessa ilmenevistä puutteista johtuvista vahingoista henkilökohtaiseen vastuuseen. Tehtävien kirjallinen dokumentointi on tärkeää huolellisuuden jälkikäteen todentamiseksi. Lisäksi on syytä huomata, että erilaiset toiminnan vastuuvakuutukset ja konsulttivakuutukset kattavat yleensä tehtävän virheellisyydestä tai puutteellisesta suorittamisesta toiselle aiheutuneet henkilö- ja esinevahingot. Tällöin tuleekin vastuuvakuutuksen ehdot ja kattavuus tarkistaa omasta vakuutusyhtiöstä.

Kirjalliset turvallisuusasiakirjat

Turvallisuuskoordinaattorin tehtävä on luonteeltaan huolehtimisvelvollisuutta, eikä hänen henkilökohtaisesti tarvitse itse laatia kaikkia asiakirjoja.

Riippuen hankkeen laajuudesta tehtäviä voidaan delegoida, mutta turvallisuuskoordinaattorin on tällöin sopivalta tavalla varmistettava, että rakennuttajavelvoitteet tulevat hoidetuksi.

VNa (205/2009) 8 §:n 1 momentin tarkoittamassa työturvallisuusasiakirjassa on selvitettävä ja esitettävä kyseisen rakennushankkeen keskeiset vaarat. Momentin sisältö on säilytetty entisellään. Säädös korostaa sitä, että työturvallisuusasiakirjan laadinta ei ole kertaluontoinen toimenpide, vaan se täydentyy rakentamisprosessin etenemisen mukaan. Tämä tarkoittaa sitä, että turvallisuuskoordinaattorin on osaltaan huolehdittava, että turvallisuusasiakirja päivitetään ja kohdistetaan aina uutta sopimusta ja urakkaa varten.

Momentin sisältöä voidaan kuvata työturvallisuuslain 8-10 pykälien kautta "työn vaarojen selvittäminen ja arviointi" eli perinteinen riskienarviointivelvoite asetukseen siirrettynä ja kirjallinen esitystapa määrättyinä. Suunnitteluvaiheessa turvallisuusasiakirja on enemmänkin rakennuttajan lähtötiedot työturvallisuuden huomioon ottamista varten.

Turvallisuussääntöjä käsittelevän 8 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla kirjallisia turvallisuussääntöjä koskevalla säädöksellä tavoitellaan sitä, että rakennuttaja kertoo tahtonsa ja tavoitteensa

- vaadittavasta työturvallisuustasosta ja sen seurannasta,
- yhteistoimintaan liittyvistä tehtävistä,
- kokouksien järjestämisestä,
- turvallisuussuunnitelmien käsittelytavoista,
- muun rakennuttajan vastuulla olevan työturvallisuuden ja työterveyteen liittyvän seikan järjestämisestä.

Momentin sisältö on luonteeltaan "hallinnolliset määräyksiä" siitä, mitä tilaaja haluaa työturvallisuudelta (erityisesti kun työskennellään hänen tiloissaan, mikä on perinteisesti ollut lainsäädännön näkökulmasta ns. kriisipiste), miten yhteistoimintaan liittyvät asiat hoidetaan työmaalla (pidetään eri nimikkeillä työmaapalavereita, tehdään turvallisuustarkastuksia koneille ja laitteille tai viikoittain koko työmaalle) ja miten kulunvalvonta järjestetään. Turvallisuussäännöissä esitetään myös käyttäjän turvallisuusvaatimukset silloin kun käyttäjä ja rakennuttaja ovat eri tahoja.

Kirjallisia menettelyohjeita käsitellään asetuksen 8 §:n 3 momentissa ja ne ovat sisällöltään varsin pitkälle jo nyt teollisuuskohteissa noudatettuja menettelyohjeita ja työmaaoppaita sisältäen

- töiden ajoituksen,
- erityisiä työmenetelmiä koskevat vaatimukset,
- aliurakoinnin järjestämisen menettelyt,
- työhygieenisia mittauksia koskevat menettelyt.

Kirjalliset menettelyohjeet on tarkoitettu työmaan yleisen työturvallisuuden järjestyssäännöiksi. Asia mikä vietään suurelta osin myös työntekijöiden toimintatavoiksi, kuinka toimin kun teen tulitöitä tai mitä tehdään tapaturman sattuessa, siivouksen ja jätehuollon menettelyt työmaalla. Tästä ns. paras käytäntö on tehdä yrityskohtainen työmaaopas "Työturvallisuus Rakennus Oy:n työmailla". Tätä opasta jaetaan sitten perehdyttämisen yhteydessä jokaiselle työntekijälle, eivätkä menettelyohjeet jää pelkästään keskuskonttorin tai työnjohdon sopimusmappeihin. Ja se mikä ei ole vakiokäytäntöä, kirjoitetaan lisäyksenä urakkakohtaisesti esimerkiksi menettelyohjeet: yritys Oy:n työmaaopas ja sen lisämääräykset. "Aliurakoinnin järjestäminen" tulee ymmärtää työtapaohjeena. "Asbestityö erotetaan muusta työstä tilapäisin suojaseinärakentein ja jätteet kuljetetaan suljetuin säkein ja kootaan erilliselle jätelavalle." tai "Pukuhuone B suljetaan muulta käytöltä lattian pinnoitustyön ajaksi ja pinnoittamisesta emittoituvat haitalliset aineet johdetaan kohdepoistolla ja tuuletuksella pois ko. työtilasta."

Turvallisuusasiakirjaa, turvallisuussääntöjä ja menettelytapaohjeita koskevat ohjeet on aiemmin julkaistu RT-ohjekortissa RT 16-10699 Urakkarajaliitteen laadinta, talonrakennustyö siten, että turvallisuusasiakirja on luvussa 3 ja turvallisuussäännöt ja menettelyohjeet sitä seuraavissa luvuissa. Urakkarajaliitteen luku 3 on edelleen käyttökelpoinen, mutta muilta osin tarvittaneen ohjeen uusimista hankekohtaisesti.

RT-ohjekortissa RT 10-10982 Rakennuttajan työturvallisuusvelvoitteet rakennushankkeessa esitetään, mitä tehtäviä ja toimenpiteitä rakennuttajalta edellytetään työturvallisuusasioissa, miten ne voidaan hoitaa ja miten laaditaan turvallisuusasiakirja. Liitteenä ovat tarkistuslista työturvallisuustehtävistä talonrakennushankkeessa, riskienarviointilomake ja esimerkkejä turvallisuusasiakirjan, turvallisuussääntöjen ja menettelyohjeiden laadinnasta. Ohjekortin sisällön lähtökohtana ovat RT-ohjekortti 10-10898 ja tutkimusraportti Rakennuttajan tehtävät ja hyvät käytännöt rakennushankkeen turvallisuuden varmistamisessa. Ohjekortti on laadittu yhteistyössä Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry:n kanssa. Kyseinen ohjekortti esittää hyvän rakentamistavan mukaiset rakennuttamisen hyvät käytännöt.

Liite 1

Eräitä keskeisiä rakennuttajaa koskevia työturvallisuusvelvoitteita

Rakennustyön turvallisuudesta annettu valtioneuvoston asetus (205/2009) on ollut voimassa 1.6.2009 alkaen.

Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta (205/2009)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090205>

Statsrådets förordning om säkerheten vid byggarbeten (205/2009)
<http://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2009/20090205>

Uusia velvoitteita ovat seuraavat rakennuttajan turvallisuuskoordinaattorin tehtävät

VNa (205/2009) 5 §:n 1 momentin mukaan

"Rakennuttajan on nimettävä jokaiseen rakennushankkeeseen hankkeen vaativuutta vastaava pätevä turvallisuuskoordinaattori."

VNa (205/2009) 5 §:n 1 momentin mukaan

"Turvallisuuskoordinaattorin on huolehdittava 5-9 §:ssä tarkoitetuista turvallisuutta ja terveellisyyttä koskevista toimenpiteistä. Rakennuttajan on huolehdittava siitä, että turvallisuuskoordinaattorilla on riittävä pätevyys, asianmukaiset toimivaltuudet ja muut edellytykset huolehtia kyseessä olevasta rakennushankkeesta. Rakennuttajan on varmistettava, että turvallisuuskoordinaattori huolehtii tälle kuuluvista tehtävistä."

VNa (205/2009) 5 §:n 3 momentin mukaan

"Turvallisuuskoordinaattorin on tehtävä yhteistyötä päätoteuttajan kanssa rakentamisen turvallisuutta koskevassa suunnittelussa ja rakennustyön toteuttamisessa."

VNa (205/2009) 6 §:n 1 momentin mukaan

"Rakennuttajan on nimettävä yhteiselle rakennustyömaalle päätoteuttaja. Kun rakennustyömaalle ei ole nimetty päätoteuttajaa, vastaa rakennuttaja myös päätoteuttajalle kuuluvista velvollisuuksista."

Rakennuttajan tähänkin asti voimassa olleina tehtävinä ovat seuraavat asetuksen (205/2009) tehtävät:

VNa (205/2009) 6 §:n 2 momentin mukaan

"Päätoteuttajan tehtävistä huolehtivalla on oltava riittävä pätevyys ja asiantuntemus huolehtia päätoteuttajalle säädetyistä työturvallisuustehtävistä ottaen huomioon rakennushankkeen olosuhteet, ominaisuudet ja muut rakennustyön turvallisuuteen vaikuttavat tekijät sekä tosiasialliset toimivaltuudet huolehtia päätoteuttajalle säädetyistä velvoitteista."

Edelleen VNa (205/2009) 7 §:n 1 momentin mukaan

"Rakennuttajan on huolehdittava, että rakennushanketta suunniteltaessa ja valmisteltaessa arkkitehtonisessa, rakennusteknisessä ja teknisten järjestelmien suunnittelussa sekä rakennushankkeen toteuttamisen järjestelyihin liittyvässä suunnittelussa otetaan huomioon rakennustyön toteuttaminen siten, että työ voidaan tehdä turvallisesti ja aiheuttamatta haittaa työntekijöiden terveydelle."

Edelleen VNa (205/2009) 7 §:n 2 momentin mukaan

"Rakennuttajan on huolehdittava, että vaarojen ja haittojen ennaltaehkäisy otetaan huomioon suunniteltaessa töiden ja työvaiheiden ajoitusta, kestoa ja niiden yhteensovittamista."

Suunnittelutoimeksiannon velvoitteita on tarkennettu siten, että**VNa (205/2009) 7 §:n 4 momentin mukaan**

"Rakennuttajan on suunnittelutoimeksiannossa edellytettävä suunnittelijoilta työturvallisuuden huomioonottamista rakentamisessa ja siinä on annettava sellaiset tiedot, joita suunnittelija tarvitsee työturvallisuuslain 57 §:n mukaisen vastuunsa toteuttamisessa. Elementtirakentamisessa vastaavan rakennesuunnittelijan on huolehdittava, että rakennesuunnitelmat ja erityissuunnitelmat ovat asennustyön turvallisuuden kannalta ristiriidattomat ja muodostavat kokonaisuuden, joka täyttää elementtirakentamisen toteutuksen sille asettamat työturvallisuusvaatimukset."

Rakennuttajan asiakirjan sisältöä koskevat velvoitteet ovat säilyneet samankaltaisina. Turvallisuussääntöjä ja menettelyohjeita koskevia velvoitteita on tarkennettu:**VNa (205/2009) 8 §:n 1 momentin mukaan**

"Rakennuttajan on laadittava rakentamisen suunnittelua ja valmistelua varten turvallisuusasiakirja, jossa on: 1) selvitettävä ja esitettävä toteutettavan rakennushankkeen ominaisuuksista, olosuhteista ja luonteesta aiheutuvat vaara- ja haittatekijät sekä rakennushankkeen toteuttamiseen liittyvät työturvallisuutta ja työterveyttä koskevat tiedot; tällöin on selvitettävä ja tunnistettava myös vaara- ja haittatekijät, jotka koskevat liitteessä 2 tarkoitettuja töitä; sekä 2) otettava huomioon työmaahan liittyvä teollinen tai muu siihen rinnastettava toiminta."

VNa (205/2009) 8 §:n 3 momentin mukaan

"Rakennuttajan on laadittava työmaata koskevat kirjalliset menettelyohjeet, jotka sisältävät töiden ajoituksen, erityisiä työmenetelmiä koskevat vaatimukset, aliurakoinnin järjestämisen menettelyt ja työhygieenisii mittauksia työnantajien osalta koskevat menettelyt."

Rakennuttajan on huolehdittava tässä pykälässä tarkoitettujen asiakirjojen täytäntöönpanon seurannasta. Rakennuttajan on pidettävä 7 ja 8 §:ssä tarkoitettujen asiakirjojen tiedot ajan tasalla.**VNa (205/2009) 9 §:n 3 momentin mukaan**

"Rakennuttajan on huolehdittava, että 7 ja 8 §:ssä tarkoitettujen kirjallisten asiakirjojen tiedot ja niiden muutokset välitetään suunnittelijoille ja päätoteuttajalle sekä että tiedot, suunnitelmat ja niistä johtuvat turvallisuustoimenpiteet käsitellään yhteistyössä näiden kanssa ennen rakennustyön alkua ja tarvittaessa rakennustyön aikana."

Edelleen rakennuttajan on varmistettava 9 §:n 4 momentin mukaan, että päätoteuttaja on tehnyt 10 ja 11 §:ssä tarkoitetut suunnitelmat. Rakennuttajan velvollisuudesta huolehtia yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevän henkilön tunnistesta säädetään työturvallisuuslain 52 a §:ssä. Uutena velvoitteena 70 §:n 5 momentti säätää, että

"Yhteisellä rakennustyömaalla on työhygieenisten mittausten menettelyistä annettava ohjeet 8 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa rakennuttajan laatimissa menettelyohjeissa ja 10 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa päätoteuttajan laatimissa turvallisuussuunnitelmissa."